

Apró Ferenc:
A költő, aki gyerekeknek írt
– JUHÁSZ GYULA ELFEJTETT CIKKE PÓSA LAJOSRÓL –

Pósa Lajos 1914-ben ülte el írói pályájának a 40. évfordulóját. Az ünneplést a szegediek kezdték meg a színházban tartott esttel (máj. 16.): nem feledkeztek meg azokról az évekről (1881-1889), amelyekben a költő városunk ismert személyisége volt, szerzőtársa Dankó Pistának, és vezető alakja a helyi irodalmi életnek (*Pósa-asztal*). Ez évben – a kisebbek mellett – négy nagyobb lap volt a városban (Szegedi Híradó, Szegedi Napló, Szeged és Vidéke, Dél-magyarország). Természetes, hogy az ünneplésben, a hírek tálalásában a Napló járt elől, két okból is. Itt jelentek meg Pósa versei, és 1913-tól Móra Ferenc volt a főszerkesztő, aki atyai barátjának tekintette a pesti poétát.

Ezért hát adatokat keresgélve, először Naplót ütöttem föl. Alig hittem a szememnek, amikor megláttam Juhász Gyula máig ismeretlen (elfeledett), aláírt cikkét (*A jubiláns Pósa bácsi*, SZN 1914. máj. 14.). Juhász ekkor a Szeged és Vidéke munkatársa volt, cikkei ott jelentek meg. Természetes, hogy a kritikai kiadás készítői nem nézték át a Naplót, hiszen ott nem várhattak Juhász-írást.

Azonban a kivételes ünnepi alkalom kivételt szült. Nem lehet kétséges, hogy Móra kérte meg Juhászt, írta Pósa Lajosról – a Szegedi Naplóba! (Valószínű, hogy mindehhez Balassa Arminnak, a Szeged és Vidéke főszerkesztőjének az engedélye, legalább is bólintása kellett.) A cikken érződik, hogy a költő egy ülésben írta: a végét meg is kellett toldania néhány (ismételt) sorral, hogy kitöltse a kapott helyet.

Juhász hangsúlyozta, hogy a szavakkal, színekkel, hangokkal játszó igazi költő a lelkében – gyermek. De kevés poéta igazolja ezt gyönyörűbben mint Pósa. Ő olyan költő, aki a benne rejlő gyermeteg egyszerűség, jóság és ártatlanság kincseit a gyerekek közé viszi, ahol megértéssel és szeretettel fogadják... Pósa művészi ösztöne nagyszerűen talált rá a gyermekvilágra.

Néhány hónapja jelent meg Kun Miklós Jenő szerkesztésében, a pesti Siker^x kiadó gondozásában az *Albumlapok Pósa Lajosnak* c. kötet. A testes könyvben hosszú-hosszú évek kutató- és gyűjtőmunkája testesült meg: mit írtak irodalmunk jelesei Pósaról. A vak sors úgy hozta, hogy Juhász Gyula most föltalált cikke már nem kerülhetett bele...

Az írás a Péter László szerkesztette kritikai kiadás 5. kötetébe (*Prózai írások 1898–1917*) tartozik, a száma 606/A lenne. A központozást változatlanul hagytam.

A JUBILÁNS PÓSA BÁCSI

Írta Juhász Gyula

Vannak költők, akikre égető szüksége van egy kornak, egy nemzedéknek, egy osztálynak, egy törekvésnek, egy mozgalomnak vagy egy forradalomnak. Vannak költők, akiket, ha nem volnának, úgyszólván ki kellene találni. Ezek a költők lehetnek tüneményeszerű nagyságok, de lehetnek a Longfellow kis énekesei is. Ezek a költők, azon kívül, hogy a szépséget, a jósgot, az igazságot gazdagítják ezen az egyre kopárabb világon, egyúttal hasznot is hajtanak.

Endrődi Sándor írja egy irodalomtörténetben a Fáy Andrásról szóló fejezet fölél: Egy hasznos író. Valóban az, egyik típusa a hasznos írónak. Embernek is az volt, írónak is az maradt. Széchenyinek éppen olyan szüksége volt reá nagy tervei keresztülvitelében, mint Clark Ádámnak a Lánchíd építésében, mint Vásárhelyi Pálra a Tisza szabályozásában. Rouget de l'Isle nem tartozik a francia költészet elsőrendű jelességei közé, de – tudja az egész világ, jobban, mint akár André Chénier, akár más jeles kortársa verseit – hogy ez az ifjú katona szerzett valamit, ami több, mint egyszerűen vers és zene, ez a valami egy kicsit része a forradalomnak és vele a világtörténelemnek. Nem csak irodalom, de tett, mint Toldy mondta a Zalán futásáról.

P ó s a Lajosról röviden és a lenézés egy bizonyos nemével, amelyben a »felnőttek« értetlensége és gőgje egyesül, állapítják meg némelyek, hogy ő gyermekköltő. Egy költő, aki gyermekeknek ír, tehát nem törődünk többé vele, mondják felserdült snobok és mosolyognak. Fölényesen mosolyognak. Csingilingi, teszik hozzá, csingilingi és hintapalinta.

A nagyok okossága ez, akik nem értik a gyermek játékait, holott éppen olyan joggal nem kellene érteniök azt, hogy akadnak nem gyermekek, akik szavakkal, színekkel és hangokkal játszadoznak, örömeiket találják benne, ha két sor végét sikerül összecsendíteni, hogy ha olyan szót sikerül találni, amelyik szebb, mint minden másik, ami ugyanazt jelenti. Minden igazi poéta gyermek, de kevés poéta igazolja ezt kedvesebben, gyönyörűbben, harmónikusabban és kézzel foghatóbban, mint éppen Pósa bácsi, aki egyenesen a gyermekeknek írta legszebb verseit. Egy költő, aki a benne rejlő gyermeteg egyszerűség, jóság, ártatlanság ritka és örök kincseit odaviszi egyenesen, ahol legszívesebben, a legőszintébb megértéssel és legtisztább szeretettel fogadják: a gyermekek közé. Bizonyos, hogy ritkán történt ennél szerencsésebb találkozás, mint Pósa Lajosé a magyar gyermekvilággal, oly páratlanul harmónikus ez, hogy nem is a költő öntudatos választásának látszik, sőt éppen ellenkezőleg: az öntudatlan művészi ösztön nagyszerű rátalálásának. Pósa Lajos úgy dalolt évtizedeken keresztül a gyermekeknek, mint egy népköltő a népnek. A gyermekek véreből való vér és lelkéből való lélek az ő költészete. Schiller beszél a naiv és szentimentális költészet különbségéről. Naiv költő az, aki egy azzal a néppel és azzal a világgal, akinek és amiről dalol. A szentimentális költő már bizonyos távolságot és különbséget érez az élete valósága és a költészete világa között és ez az érzés maga adja meg egész művészetének alaphangját.

Homérosz és Shakespeare naiv, Rousseau és Schiller szentimentális. Ilyen értelemben a mi korunkban alig találunk v a l ó d i n a i v k ö l t ő t. De ha van és ha lehetséges ilyen a mi napjainkban, akkor bizonyára Frédéric Mistral volt az, aki népével és népének élt és dalolt, az ő nyelvükön, az ő érzésükkel és bizonyára a mi áldott és kedves Pósa bácsink is az, aki a gyermekeknek élt és dalolt, az ő nyelvükön és az ő érzésükkel. Ez maga olyan nagy érdem, olyan nagy szolgálat, amely szinte önkénytelenül széttöri a pusztán irodalomtörténeti értékelés sokszor szűk kereteit és az író életét és művét az irodalmi jelentőségen felül nagy és széles szociális érték piedesztáljára helyezi.

Pósa bácsi gyermekverseinek óriási pedagógia jelentőségét elsősorban abban látom, hogy az ő versein szereti meg a gyermek a költészetet és hogy ezek a Petőfi és Arany népies és nemzeti művészetének termő talajából kihajtott versek a legjobb iskolája a nagy nemzeti költőink megismerésének.

Pósa bácsi szívnek és fülnek egyaránt könnyű és kedves, vígan és játszva csilingelő rigmusai mintegy dalolva és mosolyogva vezetik a gyermekvilágot Petőfi és Arany költészetének felnőtt világa felé.

Most nem beszéltem Pósa bácsiról, a magyar népdal új klasszikusáról, most nem szóltam Pósa bácsiról, az Arany János utáni magyar költészet egyik legigazabb hangú dalosáról, csak Pósa bácsiról mondtam el azt, amit mindnyájan, akik gyermekek voltunk, érezünk és tudunk, de amit mintegy tudományos pontossággal eddig még alig állapított meg a magyar irodalmi kritika.

Szegedi Napló, 1914. május 14.

In: *Szeged, 2014. május*

(Apró Ferenc szíves engedélyével – KMJ, 2014. szeptember)